

**CIHM
Microfiche
Series
(Monographs)**

**ICMH
Collection de
microfiches
(monographies)**

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

© 1997

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

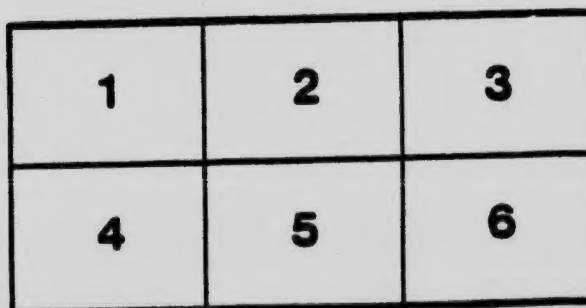
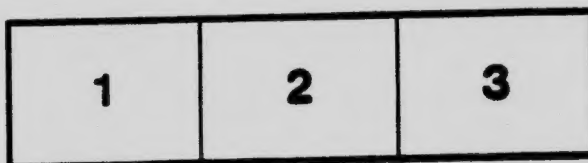
National Library of Canada

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol $\longrightarrow$ (meaning "CONTINUED"), or the symbol ∇ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

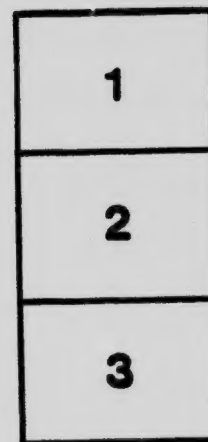
Bibliothèque nationale du Canada

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole $\longrightarrow$ signifie "A SUIVRE", le symbole ∇ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

Про велику Французку Революцію.

написав

Др. КИРИЛО ТРИЛЬОВСЬКИЙ

(З ілюстраціями).

НИКОДУ
НИКОДУ

Ціна 10 центів.

НАКЛАДОМ »КАНАДИЙСКОГО ФАРМЕРА«.
852—854 Мейн Ст. Вінніпег, Ман.

НИКЕДУР

Великою французкою революцією називаємо славний бунт французкого народу, котрий вибух дня 14. липня 1789 року і з ріжним змінами тривав до 18 мая 1804 р., коли то вийшовший з революції французкий єнерал Наполеон Бонапарте зістав вибраний цісарем (імператором) французкого народу.

Сей славний бунт є важний не лиш з тої причини, що тоді скасовано королівство а заведено республіку, то є річ публичну, народоправство, — але еще більше тому, що французка революція знесла старий порядок **февдальний**, після котрого цісар чи там король був власним власником всіх земель в державі і ті землі надавав яко *»feudum«* то є ленно поодиноким шляхтичам, котрі були за се обовязані до воєнної і надвornoї служби. То ленно можна було давнійше відобрати або відкликати але пізнійше дотичні земські добра стали ся вічною власністю таких шляхтичів. Хлопи, живучі в добрах такого панства, мали правдивої власности на землях, котрі управляли, але за право ужиткованя тих земель мусіли відробляти панови панщини, і давати всілякі данини. Вони були позбавлені всякого горожанського права, не могли робити тестаментів і були в дійсности лишень робучим скотом своїх панів-шляхтичів, котрі над ними виконували також судівництво.

»Мандатори«, про котрих наш народ ще й доси памятає, були ще останками такого фефдального права в Австрії, бо вони з мандату то є з уповажанем дідица — хотя за затвердженням циркулярної власти, виконували над хлопами судівництво.

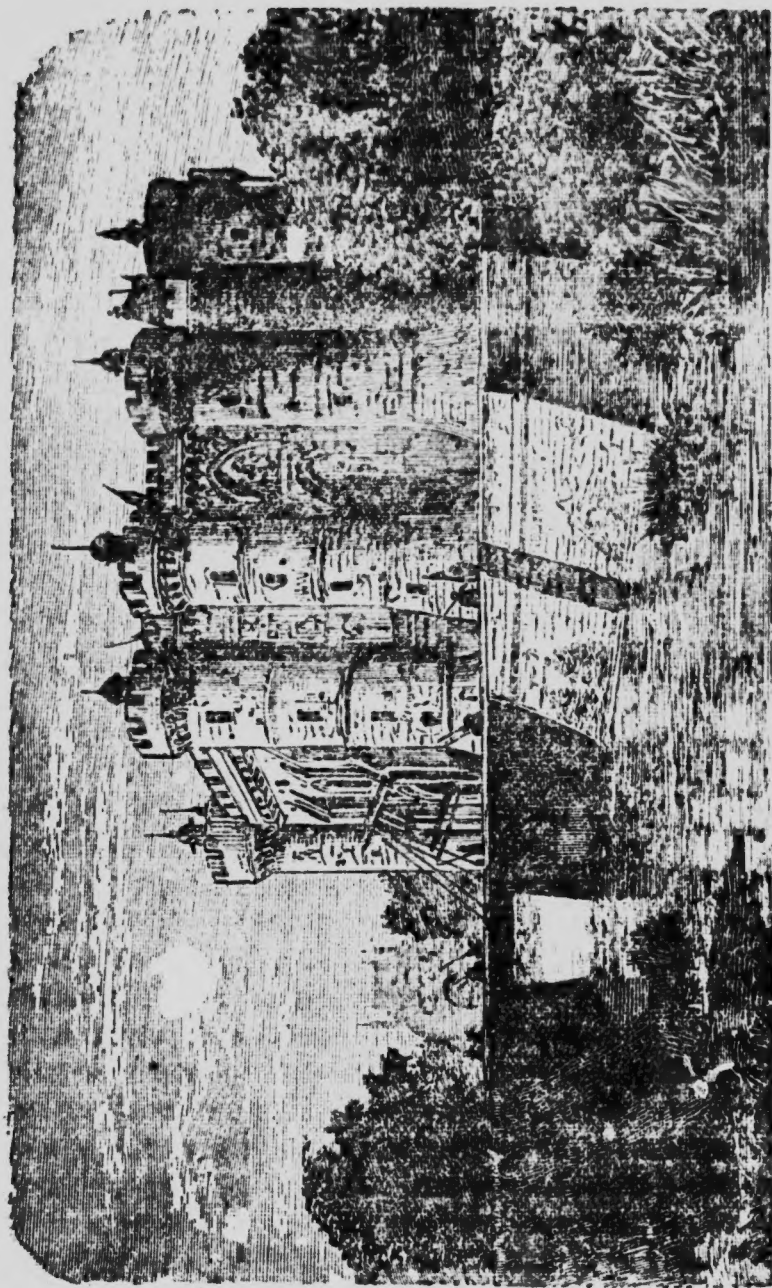
Февдальний порядок у Франції був дуже прикрим не лишень для хлопів, але і для міщанства як біднійшого так і бо-

гатшого і вийшовшої з него інтелігенції, як наприклад адвокатів, нотарів, лікарів, банкірів і т. ин. Всіх тих, хто не належав до шляхти, то є першого стану, або духовенства, то є другого стану, — причислювано до **стану третього**, котрий в державнім життю не мав жадного права, бо всі права захопив король, шляхта і духовенство. Ті два пануючі стани не платили майже жадних податків, а всі податки звалено на стан третій а передо всім на бідних і в темноті держаних хлопів.

Французка держава була страшенно задовжена, раз в наслідок довготривалих а непотрібних воєн, котрі провадив король Людовик XIV (14), що панував від 1643 до 1715 року, — а далше в наслідок марнотравства і лайдацкого життя королівського двора в часі, коли наслідник і внук Людовика 14-го — Людовик XV (15) (1715 — 1774 був малолітній і позістав під опікою великого розпусника Филипа з Орлеану, а потім пізнійше, коли той король позіставав під впливом своїх любасок (метрес) маркизи Помпадур і бувшої проститутки Дібаррі. Коли маркиза Помпадур привіяла, то — щоби удержувати короля під своїм впливом — устроїла вона для него спеціальний бурдель, так званий »парк оленів«, до котрого спроваджувала, нераз гвалтом, найкрасші дівчата. Виставне і розпустне жите короля і єго двора коштувало великі міліони, а шляхта і духовенство ішли і собі за тим приміром і вели страшенно виставне, розпустне і легкодушне жите.

По розпуснім Людовику XV. прийшов Людовик XVI., ожений з Марією Антонетою, дочкою німецької цїсаревої, а австрійської архикняжни Марії Тереси. Була вона отже сестрою цїсаря Йосифа II. Людовик XVI. вів уже жите поряднійше і займав ся більше ручними роботами і польованєм. Він однак цілковито не доріс до тих бурливих і тяжких часів, які переживав, і мусів остаточно випити се, що наварили єго попередники та разом з своєю жінкою зложили голову під гільотину (машину до стинання голов). За єго часів нужда і гнет були величезні, а тисячі дармоїдів висисало кров і піт з робучого народа.

Духовенство в тім часі посїдало п'яту часть всіх ґрунтів в державі, з чого побирано около 100 міліонів франків доходу. Десятина побирана від хлопів давала 23 міліони доходу. Всіх

Бастилья.

свіцьких попів було 68 тисячів 400, а окрім того 24 тисячі черців і 36 тисячів черниць. І всю ту саранчу мусів годувати бідний нарід, бо окрім повисших доходів здирали попи сильно за треби, а черці та черниці випрошували під титулом квести (ніби «на боже»). Дрібнійші попи не мали таких великих доходів як старшина і много з них підчас революції скинуло реверенду і пристало до бунту.

Шляхта в часі революції обіймала около 30 тисяч родин, або около 140 тисячів голов. Вона жила виключно з праці хлопів, а сама цурала ся всякої продуктивної (творчої) роботи. Що найбільше — крутила ся і інтригувала на королівським дворі та служила за офіцерів при війську, що творило єї майже виключний привілей. Чоловікови нешляхоцкого роду було дуже тяжко одержати офіцерський патент, а за Людвика XVI. не можна було навіть дійти до ранги капітана. Шляхта була майже цілком свобідна від податків, а попи лише в надзвичайних случаях воєн накладали на себе незначний так званий добровільний податок.

В наслідок тих безпорядків і здирств попала французка держава в **величезні довги**, з котрих ніяк не годна була видрапати ся.

Не було що робити і на внесенє міністра Некера скликано до Верзалю коло Парижа на дець 5 мая 1789 так звані **стани генеральні**, котрих вже від 1614 року не скликувано. Стани генеральні обіймали послів від трех станів, а то від духовенства, шляхти і міщанства, або так званої буржуазії. Тут був виборцем кождий, хто скінчив 25-тий рік і мав урядовий або академічний титул, хто мав сталу посаду або майстерський лист, або бодай платив 6 франків річного безпосередного податку. Так отже робітники і біднійші хлопи були від вибору виключені та всеж таки і тамті члени стану третєго чибрали таких представників, що дуже завзято і з посьвятою бороли ся за еманципацію, то є за визволенє і зрівнанє з другими стану третєго. Про стан четвєртий, то є про робітничий і малоземельний пролетаріят не було ще годї бесіди і аж в пізнїйших роках революції зазначила ся та ріжниця межи пролетаріятом а богатшою буржуазією, міщанством.

Стани генеральні мали 1214 членів. Але позаяк оба пануючі стани (шляхта і попи) бажали, щоби голосовано після станів,, то все ті два стани переголосували би своїми двома головами оден голос стану третого. Вже на першій засіданню прийшло до непорозуміння, бо коли король відчитуючи престольну промову накрив голову капелюхом, то не лиш попи і шляхта але і послі стану третого понаклали також капелюхи на голову.

Через 6 неділь тривав спір над внесенем третого стану, що би голосувати після голов. Дня 17 червня 1789 р. заявили ся многі просвічені, радикально думаючі шляхтичі і деякі біднійші попи, що вони переходять на сторону стану третого і разом з ними назвали себе **Народним Собором**. Шляхта і надворна голота постановили зі злоби допустити ся державного замаху. І коли 20 червня послі хотіли увійти до сали засідань, застали двері замкнені і обсажені військом. Всі отже поступові послі в числі 600 удали ся до мійської сали гри в пилку і тут присягнули держати ся разом і збирати ся, де буде потреба, так довго, аж доки конституція не зістане уґрунтована. До них прилучили ся пізнійше 149 біднійших послів і 47 шляхтичів. А коли 23 червня король у спільній сали наказав, щоби всі три стани розлучили ся і осібно радили, — то стан шляхоцький і попівський вийшов, а стан третій разом з союзниками лишив ся в сали. На візване майстра церемонії, щоби і вони забрали ся, гримнув ему поступовий граф Мірабо просто в очі: »Ми тут збрали ся з волі народа і лиш силою баґнетів можна би нас розігнати. Скажи то своєму панови«.

Король і справді почав стягати військо до Парижа і Верзалю та нагнав поступового міністра Некера.

Народ отже почав буритись і зібрав ся в городі палати Рояль, де молодий адвокат Каміль Демулен виліз на стіл і з пістолетом в руках завізав народ до збруї. Народ отже сплюндрував склепи зі збруєю, а коли дня 14 липня знайдено в пивницях одного військового будинку 30 тисячів гверів і пару канон, народ узброїв ся і під проводом пивовара Сантерра кинув ся здобувати стоячу серед міста твердиню Бастилю.

Та Бастиля — то була тюрма призначена для політич-

них в'язнів. Хто коли вирвав ся з яким острим словом про народну кривду та панські і попівські здирства, той на перший-ліпший донос якого шпігуна діставав ся без слідства і вироку до Бастилії, де міг і 20 літ пересидіти не знаючи, за що власти во его се стрінуло.

Як який небудь надворний дармоїд або королівська метреса мала на кого пізьму, то випрещувала собі у короля так звані »летр де каше« (наказ ув'язнення) і то з порожнім місцем на виписане імени першого ліпшого чоловіка і він вандрував потім на цілі літа до Бастилії. Дня отже 14 липня 1789 узброєний народ кинув ся з окликом »До Бастилії! До Бастилії!« на ту твердиню-тюрму і о годині 5 пополудни вона вже була в руках побідного народа.

Був се початок великої французкої революції, та король, що вів дневник своїх польовань, а сего дня нічого не застрілив, занотував при дни 14 липня 1789 »нічо«.

16 липня вже і сліду по Бастилії не лишило ся, а вскорі і на провінції підняли ся хлопи здобувати і палити панські палати та монастирі. В одній провінції Дофен спалено в двох тижнях 270 замків.

Тимчасом **Народний Собор** радив дальше а славної ночі 4 серпня 1789 позношено всі шляхоцкі і попівські привілеї. І так знесено паньщину і панські суди над мужиками, панське право польовання на чужім ґрунті (уже тоді, 123 роки тому назад!), право десятини для попів, примус належати до цехів і т. ин. На слідуючих засіданнях ухвалено знову отсі славні **права чоловіка і горожанина**, що стали на ціле століте підставою всіх поступових державних конституцій і політичних програм.

Знаменитим є тут 17 артикул про ненарушаємість права власности. Се приходяча до власти буржуазія клала заздалегідь охорону проти змагань безвласного пролетаріту.

ЗАЯВА ПРАВ ЧОЛОВІКА

звучала так: »І. Люди родять ся свободні, рівні в правах — і такими остають. Суспільні ріжницї можуть опирати ся лиш на суспільній користі.

II. Цілюю кожного громадського гурту є заховане природжених і непередаваних прав чоловіка. А ті права то: свобода, власність, безпека і опір супроти гнету.

III. Верховним жерелом усякої влади є народ. Нїодна корпорація і нїодна людина не можуть мати влади, котра виразно не походить з того жерела.

IV. Свобода то є то, що кождому вільно все то робити, що не приносить нікому шкоди; отже виконуване природних прав чоловіка не знає інших границь окрім тих, котрі забезпечують співгорожанам можливість користати з тих самих прав. Границі ті може установити лиш закон.

V. Закон може заборонити лиш то діланє, котре приносить суспільности шкоду. Чого закон не забороняє, того не вільно наказувати, так як не можна змусити ділати то, чого закон не наказує.

VI. Закон — то обява загальної волі. Усі горожани держави є управлені брати участь у законодавстві або особисто або почерез уповновласнених заступників. Закон мусить бути рівний для всіх, чи має боронити чи карати. Тому що всі горожани держави є перед лицем права рівні, тому то й усі мусять мати рівний доступ до всіх публичних достоїнств, занять і урядів — відповідно до своїх спосібностей а без жадної другої ріжниці, як лиш ріжниці чесноти і талану.

VII. Нікого не вільно обжаловувати, арештувати і тримати у вязниці — з винятком случаїв, котрі предвиджує закон, — і лиш в спосіб приписаний законом. Хто жадає незаконних наказів увязнення і хто їх видає або приказує видавати — той має бути караний; але кождий горожанин переслїдуваний або зловлений на законній основі — є обовязаний сейчас бути послушним наказови; опір підлягає карі.

VIII. Закон не може назначувати иньших кар, як ті, котрі належить примінювати з конечности положення; карати можна виключно на основі закона виданого і оголошеного перед сповненем злочину, а примінюваного опісля з захованем усяких формальностей.

IX. Тому, що треба уважати невинним кожного, кому не доказано каригідного вчинку, то в случаях, в котрих годі уник-

нути ув'язнення підозрілих осіб, не вільно уживати жадних строгих средств, о скільки вони не є впрост конечні до успішного ув'язнення.

X. Не вільно нікому непокоїти по причині его релігійних переконань і вірувань, коли їх голошене не є небезпечне для усьвяченого законом устрою.

XI. Свобідна виміна думок і переконань є одним з найдорозших прав людини; отже кождий горожанин може своїбно говорити, писати, друкувати, однак з тим застереженем, що є відвічальний за кожде надужите тої свободи в случаях предвиджених законом.

XII. Охорона прав людини і горожанина вимагає істновання публичної власти. Та власть має служити для добра всіх, а не для особистої користи тих, котрим є повірена.

XIII. На удержане тої власти і на кошта адміністрації (управи) є конечні спільні податки; ті податки мусять бути розділені межі всіх горожан, а їх висоту означає ся після величини маєтків.

XIV. Усі горожани мають право особисто або через уповновласнених заступників ухвалювати конечність спільних оплат і позваляти на них; уважати, як їх ужиткує ся, установити уділ кождого, поділ, стягане і час треваня.

XV. Суспільність має право домагати ся від кождого публичного урядника справозданя з его діяльности.

XVI. Суспільність, в котрій права не є забезпечені і не є установлений поділ власти — не має конституції.

XVII. Тому, що власність є правом незайманим і сьвятим, то не вільно нікого позбавляти власности, з винятком случаїв, де сего вимагає належито оправдана публична конечність, і то під услівем, що з гори буде докладно відповідне відшкодоване»

Підчас коли Народний Собор старав ся упорядкувати державні справи і уложити нову конституцію, прийшло по причині браку хліба до нових заворушень а то дня 5. жовтня 1789. Ви кликали їх головню женщицни, котрі узброївшись в товаристві узброєних мушин пішли гурмою до недалекого Верзалю, де відбув ся Народний Собор і був королівський замок. Народ не успокоєний приреченнями короля вдер ся слідуячого ранку до

королівської палати, щоби захопити короля і король був примушений разом з родиною перенести ся до своєї палати в Парижу, що звала ся Тюїллері. Вскорі і Народний Собор переніс ся до Парижа а поодинокі партії позакладали свої політичні клуби, з котрих найважнішим був **клуб Якобінів**, що радив в салі бувшого Домініканського монастиря імени св. Якова. Новоухвалена конституція узнала так королівські як і духовні добра за добра державні. Рівночасно устроєно так звану **Народну Гвардію** зложено з озброєних богатших міщан, котра не лиш хоронила виборені свободи від прихильників давного ладу (так званих **»аристократів«**) але і усмирювала кроваво розрухи робітників, котрі стояли за право **»коаліції«** — то є за організацію в цілі вибореня більшої заробітної плати.

Тому, що дефіцит державний виносив над 400 мільйонів лірів (франків), то Народний Собор ухвалив в грудні 1789 продати за 400 мільйонів лірів часть національних дібр — передовсім тих, котрі забрано у монастирів. Закупили їх по найбільшій части дрібні мужики, котрі ставши власниками, уважали уже революцію за скінчену. Рівночасно попи зачали бунтувати тих хлопів, що стояли під їх впливом проти революціонерів, а тому, що Народний Собор зажадав від попів присяги на конституцію, то многі попи відмовили зложеня присяги і стали разом зі шляхтою рити під новими порядками. Шляхту озлобило особливо се, що Народний Собор зніс шляхоцтво взагалі а дальше титули, герби та ордери, а знов попи були ще й тому люті, що після ухвали Народного Собору **громади самі мали право вибирати собі попів.**

Народний Собор зложив сам горожанську присягу, **»що буде вірний законови, королеви, народови і конституції«**, а присягу ту повторило публично в перші роковини здобутя Бастилії 400 тисячів горожан.

Та коли народ ще гуляв на місци, де була Бастилля, королева в порозуміню зі шляхтичами і попами готовила ся уже революцію здусити. Много старої шляхти виїхало з Франції головно до Німеччини, і ті **емігранти** підмавляли короля, щоби також утік з Парижа та на чолі своїх військ, що стояли на бельгійській границі, напав на свою столицю і наново запровадив

нові порядки. Король і справді 20-го червня 1791. р. утік ніччю з цілою родиною з Парижа та оден почтар пізнав єго вже недалеко границі, казав вдарити в дзвони а Народна Гвардія арештувала короля. На приказ Народного Собору спроваджено єго назад до Парижа а обуренє, викликане сею утечєю, стало причиною розбудження в народі **республіканських ідей**, то значить щоби нарід обходив ся без короля, а сам собі вибирав провідників.

Дня 3. вересня 1791. ухвалив Народний Собор нову конституцію, котра віддавала право видаваня законів виключно в руки Народного Собора, котрий однак був вибираний лишень тими, що платили податки. — Свобода промислу і преси, свобода лична були застережені та задержано в силі постанови декрету з червня того року, відмавляючі робітникам права коаліції. Король заприсяг ту конституцію і Народний Собор розвязав ся постановляючи, що жаден член сего Народного Собору не може бути членом слідуючого.

Новий Народний Собор назвав ся тепер **Собором Законодатним**. Обіймає він 745 послів. Не було в нім вже і сліду аристократичної партії а перевагу мали радикальні **Монтаніярди** то є »партія гори«, бо сидіти з лівого боку в горішних лавках. Партія **Жирондистів** (головно посли з круга Жіронди) була партією уміркованою, що хотіла бороти ся з королем і шляхтою в дорозі, чисто парламентарній.

Тут зауважимо, що Французка революція вибухла не лиш тому, що народ вже не годен був зносити гнету і збитків зі сторони шляхти і попів, але і тому, що такі вчені, як Вольтер, Руссо, Дідро і другі (так звні енциклопедисти, від великого научного словаря »Енциклопедії) вже перед тим викликали своїми письмами **революцію в людських мозгах**, виказуючи кривди і нестійність існуючого федерального ладу.

Жирондисти вправді були виховані також на сих письменниках, та не хотіли сего зрозуміти, що в таких переломових хвилях не вистануть гарні промови але потреба **боротьби** на жите і на смерть.

І справді французкі емігранти підмовили німецького цісаря Леопольда II., а сей получив ся з пруским королем і разом

виставили на границях Франції 240 тисячів війська, щоби зломити французку революцію а королеви привернути давні необмежені права. Так прийшло до так званої **першої коаліційної війни** (в реках 1792—97). Законодатний Собор ухвалив 11. липня 1792, що **«вітчина є в небезпеці»**, що отже всі здібні до зброї мущини мають іти на війну. Начальний вожд австрійско-пруської армії князь Бравншвайгский, підмочлений емігрантами, видав зараз потім сьмішний і зарозумілий маніфест грозячий революціонерам страшними карами а Парижови цілковитим знищенем. Сей маніфест викликав страшне обурене в народі і злучив всі класи до спільного опору проти ворожого нападу. За зачинщиків тої ворожої заграничної коаліції уважали короля і королеву і тому повстало загальне домагане здеградувати короля. На сигнал даний славним борцем за волю послом **Дантоном** в ночі на день 10. серпня 1792 здобув народ арсенал і 20 тисяч озброєних мужа виступило протів королівського замку Тюїллерів. Король і королева утекли до Законодатного Собора і тут були присутні при нараді над їх зложенем з престолоа. Тимчасом королівска гвардія швайцарска і шляхтичі боронили замку та народ всіх їх вирізав і здобув Тюїллері. На внесенє депутації громадської ради під проводом Дантона Законодатний Собор зложив короля з престолоа і замкнув его враз з родиною в замку Тамплі. Дантон став міністром судівництва а попри него найбільше мав тепер впливу посол Мара (Марат), великий приятель робучого народу і видавець гезети **«Друг Народа»**.

У вязницях сиділо вже велике число так званих роаялістів, то значить прихильників короля (роі = поа = король), а коли прийшла відомість, що Прусаки здобули дві французкі твердині народ кинув ся 1. вересня 1792 на вязниці і витратив околo 1000 роаялістів, котрих уважав за пруских союзників.

Дня 20 вересня 1792 прийшло до сильної канонади межі Прусаками а Французами і Французи так кріпко держали ся, що Прусаки мусіли цофнути ся. Славний німецький письменник Гете був при сїм і сказав: **«Від тепер зачинає ся нова епоха в історії»**. Під впливом паризкої ради горомадської (Комуни) Законодатний Собор розв'язав ся а на его місце зістав ви-

Робеспер.

Дантон.

Мара.

браний так званий **Народний Конвент**, що мав силу і законодатну і правлячу. Дня 20 вересня 1792 відбув Конвент перше засідане і зараз таки ухвалив знести королівство а водворив 22 вересня с. р. **республіку**. Цілий народ огорнув великий запал і під впливом того запалу республіканські війська побили Австріяків і Прусаків а Конвент оголосив **визволене всіх поневолених народів**.

Страчение короля Людовика XVI. (21 сіння 1793).

Тому, що в королівському замку найдено тайний сховок а у ній листи, доказуючі, що король стояв в тайнім порозумінню з Австріяками і Прусаками, то поставлено его перед Конвент і обжаловано о державну зраду. Головно за впливом завзятих революціонерів Робепера і бувшого маркіза молоденького Сен-Жіста (Сант Йуст) засуджено короля 17 січня 1793 на смерть. Дня 21 січня тогож року о 10 годині перед полуднем стято ему голову при помочи гільотини на так званий «революційний площі», що звала ся вперед «площею Людвика XV», перед замком Тюїллерами.

Тимчасом до коаліції Австрії і Прус приступила держава німецька, Іспанія, Голляндія і Англія, котра тепер вела перед в тім намірі, щоби знищити Францію, свою суперницю в заморській торгівлі.

Здавало ся, що і справді Франції грозить загибель, та Конвент покликав 300 тисячів молодіжи до збруї, а щоби знищити ворогів внутрішних, то є всіляких роялістів і зрадників, установив так званий «революційний трибунал», котрий судив «злих героажн» без апеляції. Окрім того поставив так званий «**виділ публичного добра**», котрий разом з згаданим трибуналом до тла нищив внутрішних ворогів революції. Було се так зване **пановане терроу** (постраху), і спричинило воно страчене гільотиною кількох тисяч аристократів і аристократок. Очевидна річ, що в так небезпечних часах не розбирано багато, і що також багато невинних упало жертвою гільотини. Котра партія була хвилево при більшій силі, та посидала своїх хвилевих противників під гільотину. Так згинули добродушні Жирондисти, так згинув і оден з батьків революції, палкий Дантон, котрий на пораду, щоби чим-скорше утівав, відповів: «Чейже не забереу зі собою вітчизни на підошвах; волію згинуті, ніж лишити свій край». Завзятий Мара зістав підступно замордований шляхтянскою Шарльотою Корде (13 липня 1794), котру за се 4 дні: пізнійше згільотиновано.

Вкінці дрібному міщаньству було вже сего за багато і тому удало ся більшости Конвенту також і головного прихильника пострахового систему Робепера разом з Сан Жістом і другими покласти під ніж гільотини.

Треба знати, що республіка завела нове обчислене часу, числячи перший рік республіки, другий і т. д. Так і названо цілком інакше місяці а місто тижнів заведено декади то є десятиднівки. Робепер упав 9 Термідора то є 27 липня 1794 р.

Еще в році 1793 ухвалив Конвент дуже поступову конституцію, оперту на загальнім голосуванню, — та богата буржуазія не допустила впровадження її в жите.

По страченню терористів в Конвенті появили ся знова млабі Жирондисти а в році 1795 ухвалено нову конституцію. Народне представництво складало ся тепер за взором англійським з двох палат а на чолі держави стояв Директоріят, зложений з 5 людей.

В році 1796 повстав так званий **заговор рівних**, на чолі котрого стояв Бабеф. Окликом заговорників було, не як попередних революціонерів: свобода, рівність, братерство, але **»свобода, рівність, загальний добробут«**. Заговор відкрито а Бабеф і Царте положили голови під гільотину.

Взагалі консервативні елементи зачинали підносити голову а навіть роялісти здобули ся на повстанє, котре однакж придушено.

Тут мусимо зауважити, що республіка в часах найтяжших своїх борб з чужими державами мала також еще инший, домашний клопіт. Отсе в надморськім окрузі, що звав ся **Вандея** станули темні селяни. підбунтовані попами против своїх визвольників революціонерів і хотіли привернути знову королівство.

Треба однак і се признати, що дідичі у Вандеї поводили ся з селянами куди лагіднійше, як в прочих округах Франції і що навіть право польовання виконували спільно з хлопами.

Вандейців підбунтували попи головно в сей спосіб, що представляли їм революціонерів яко **»ворогів релігії і Бога«**. Як бачимо — способу того уживають попи і тепер, 120 літ пізнійше — проти нелюбих їм, поступових партій

Цілий рік 1793 був виповнений страшно кровавими боротьбами військ республіканських зі збунтованими хлопами, погираними грошево з боку Англії. — З початку Вандейці по-

бивали війська республіканців, проведені неспосібними генералами.

Та пізнійше Конвент вислав здібніших генералів і Вандейців побито на голову. — При тім по обох боках допущено ся великих звірств, а полонених розстрілювано без пощади.

Колиж **»вітчина була в небезпеці«**, то Конвент не перебирав в способах для її ратунку. І так ген. дістали приказ: **»Ту твердиню маєш здобути! Ту армію маєш побідити!«** Коли не здобув і не побідив, то ішов під гільотину, а комісар Конвенту, доданий до боку генерала — нераз віз її вже з собою.

Директоріят зложений з 5 осіб стояв на чолі французької

Наполеон Бонапарт

республіки від р. 1795 до р. 1799. В тім часі вплив на гору славний воевник генерал **Наполеон Бонапарте**.

Вже в 26 році життя зістав він бригадиром, а потім відзначився головню в північній Італії, де на чолі французьких полків кидався як орел на австрійські війська та бив без пощади і гонив перед собою.

Взагалі війська республіканські, нераз обдерті — тому так щасливо боролись з військами рідких коронованих голор, бо в війську республіканським панував дух свободи і рівности. Простий вояк, коли виказав свої здібности воєнні — зіставав вскорі офіцером а навіть генералом.

У військах пруських та австрійських бито буками, забиваю на смерть різками ведучи засудженого так званою «улицею», офіцерами — особливо ж генералами — були самі шляхтичі, — тож і не дивно, що ті армії билися нездарно і без запалу.

До тих часів відносить ся раболіпна поезія українського поета А. Могильницького п. з. «**Русин вояк**». — Бож і наших вояків всаджених в білі мундури гонили капралі тростівками до бою з Наполеоном, але хоч і наші вояки добре бились, то Австріяки майже правильно з вини злих генералів — брали в шкуру.

Наполеон Бонапарте відзначився особливо в р. 1798 в Єгипті, а вернувши слідуєчого року — допустився **замаху державного** то є — при помочи війська розігнав палату низшу, потім намість директоріяту установлено **трох конзулів**, з котрих першим був Наполеон.

Він знову побив Австріяків (під Маренго 1800), а мостячи собі дорогу до цісарського стільця — заключив **конкордат** (угоду) з гнівним доси на революцію папою римським знаючи, що папи є найлучшою опорою для пановання королів над народом.

Вскорі перепер він свій вибір на досмертного конзуля (1802) а дальше в р. 1804 на **імператора Французів**. Вже яко імператор (цісар) побив він 1805 р. Австріяків і Москалів під Австерліцом, 1806 р. Прусаків під Єною і в других битвах, в р. 1809 Австріяків під Баграмом а погодивши ся з австрійським

цїсарем Францом І. розвів ся з першою жінкою Мосифиною, та оженив ся з дочкою цїсаря Франца, архикняжною Марією Люїзою.

Его виправа в р. 1812 на Росію з 400,000 війська не повелась, бо в повороті зі спаленої Москалями Москви військо по більшій часті вимерло і вигибло з голоду. Ще перед тим в битві під Бородіно упало около 80 тисяч російського і наполеонського війська.

Наполеон побитий 1813 р. під Липском зрік ся 1814 р. престолу і пішов на вигнання; в р. 1815 вернув знову і панував ще 100 днів, та побитий 1815 р. під Ватерльо — зістав вивезений Англійцями на далекий острів св. Єлени, де 1821 помер.

Наполеон званий Великий — перевернув майже до гори нстанами ріжні міждержавні порядки в Европі. Від его часів даєть ся також **рух національний** у ріжних народів. Щоби его понижати і визволити свої краї з під французької переваги — обіщували королі своїм народам, що як повалять Наполеона, то дадуть їм **конституцію!**

Однак по зваленю Наполеона королі і не думали про се, а в цілій Европі запанувала страшна **реакция** (назадництво) оперта на полах і жандармах.

На престол французький вступив 1814 р. брат страченого гільотиною короля яко Людвик XVIII. а в р. 1824 другий его брат Кароль X. Революція з 1830 скинула его і поставила королем Людвика Филипа, котрого прогнала знову революція лютова 1848 р. — За сим приміром загоріла революція майже в цілій Европі і стала між иншим в Австрії причиною **знесеня панщини.**

Панщина знесена у Франції 1789 р. уже ніколи не вернула, та треба було аж 59 літ, щоби та реформа дійшла до Австрії, що разом з Росією стояла на чолі реакції в Европі!

По вигнаню Людвика Филипа (1848) настала у Франції знову республіка; було се правління буржуазії (богатого міщанства), котра затопивши в морю крови червнев. повстанє робітників вибрала в грудни сего року президентом республіки братанича Наполеона Великого — Людвика Наполеона!

Було се впушенем вовка між отару овець! — Зовк і справ-

ді дня 2 грудня 1851 виконав **замах державний**, здусив кроваве повстанє народа і став 1852 р. імператором яко Наполеон III.

Через 18 літ грав він першу ролю в Європі, та 1870 р. побили его на голову Пруси (при помочи других німецьких держав) та взяли в Седані у неволю. В Парижі оголошено в вересні 1870 р. **республіку** і она перетривала помимс всяких заходів ріжних реакціонерів до сегодня!

Хоч Наполеон Великий і слідуєчі по нім королі привернули титули шляхоцькі та помогли знову попам до переможного впливу на нарід — то все таки давний **лад** передреволюційний, **февдальний**, не вернув ся: він зістав безповоротно знищений разом з давним поділом на стани. — **Рівність всіх горожан** перед правом переведена в **кодексі** (зборі законів) Наполеона увійшла поволи в жите і в других державах.

Правда — лишились єще значні сліди феудальних порядків, особливо в Австрії — як напр. фактичне першєнство шляхти в армії і в управі державою, а спеціально в Галичині — перевага шляхтичів в Радах повітових; та тепер, по заведеню загального права голосованя до парламенту, і коли ще здобудем демократичну реформу соймову — і се мусить вскорі уступити.

На котрий же бік має повернутись дрібне, малоземельне діл на **кляси суспільні**: на клясу богачів-**капіталістів** (буржуазію) і на клясу безвласних **пролетаріїв**.

На котрий же бік має повернутись дрібне, малоземельне мужицтво? Чиж має оно і тепер відіграти сумну ролю давних Бандейців і помагати чорним, реакційним силам до побіди? Чиж все оно має бути підручною гвардією клерикалізму і уперто та тупо стояти під омофором чорної реверенди?

А вжеж і по великій революції французькій підчас ріжних поступових рухів і революцій мужицтво держане попами в темноті відогравало дуже сумну ролю!

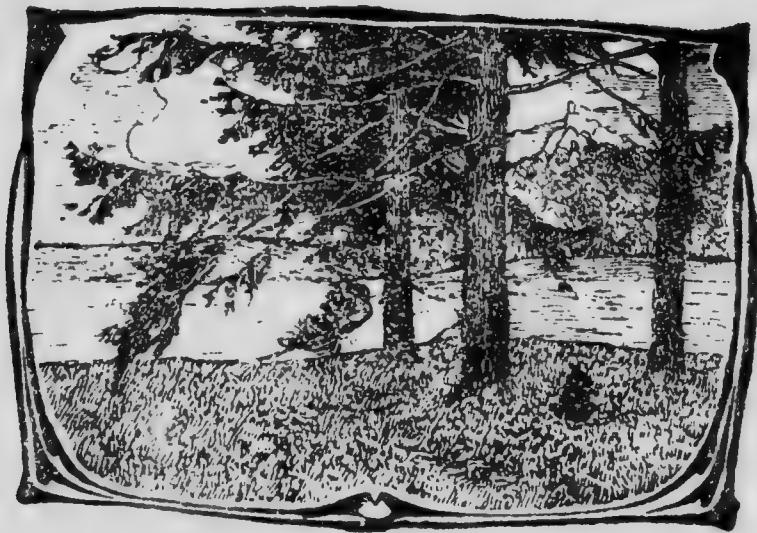
І можна сказати, що українське мужицтво в Галичині з'організоване під впливом Драгоманова в **радикальну партію** було першим, що зірвало з давною мужицькою засадою: вислугуватись могучим сего міра і попам!

Якогож гріха допускають ся всі ті, що псують так здоровий засів Драгоманова і его учеників: Павлика і Франка, що

пхають розбудженого радикалами селянина знову в клерикаль не ярмо, як от хочби в сокільські Січи?!

Та пора се велика єсть і коли всі поступові наші люди, а особливо наша поступова молодіж гімназійна і академічна візьмесь завзято до діла і зрозуміє, як велика відвічальність лежить на ній перед будучими поколіннями — то заповіти Драгоманова можуть єще бути здійснені і ми докажем сего, чого не могла доказати навіть велика французька революція:

Покажемо сьвітови, що ціпко з'організоване, поступове, антиклерикальне мужицтво, готове за свої ідеали і голову по-ложити!

МАРСЕЛЕЗА.

(Гімн з часів французької революції).

Вставайте діти вітчизни!
Славетний день вже наступив.
Супроти нашої країни
Злий ворог прапор розпустив.
Чи вам не чуť, які по селах
Усюди стони роздались?

На наших крівних невеселих
Ворожі спіси піднялись.

До збруї громадо!
Ставаймо у ряди!
Щоб вражою кровію
Залити борозди.

Чого шука отся ватага
Рабів обурених на нас?
Кого зляка її зневага?
На кого пута ті? На нас!
На нас, бездольні громадяни,
Хотять той сором нанести,
Щоб кинуть нас знов у кайдани
Та під неволю підвести.

До збруї громадо!
Ставаймо у ряди!
Щоб вражою кровію
Залити борозди.

Нї, трепотїть ви, людодїди
І ви, ганебні зрадники!
Бо ось, вже пїмсти час надїйде
Знайдуть ся на нас местники!
Підїймуть ся і стар і молод,
Не забракує юнаків, —
Навіють нам на серце холод
І потрощать вам всі кісточки.

До збруї громадо!
Ставаймо у ряди!
Щоб вражою кровію
Залити борозди.

О, ти сьвята любов Вітчини,
Ти нашу пїмсту уміцни!
І волю нашої країни,
Єї ти честь відборони!

Під нашим прапором лобіда
Хай з'явиться на поклик твій,
На вічні потім на нас літа
Свободи духом ти повій!

До збруї громадо!
Ставаймо у ряди!
Щоб вражою кровію
Залити борозди.

—«О»—

Ціла людскість — то одно тіло. Хороба одної частини ослаблює також другі, здоровле одного члена зміцняє і другі.

Хто би в який небудь спосіб підпирав клерикалів, той стає співвинним їх вчинків на цілм сьвітї. Тож берім ся у нас против попівської пошести!

З інтерпеляції посла Йоганіса і тов. Гл. степ. проток. 6 засідання XX сесії Ради держ. з 24. XI. 1909.

СПІВАННИКИ

НАКЛАДОМ РУСЬКОЇ КНИГАРНІ

і інших видавництв.

Наша Дума

Українсько-Руські народні пісні. Зібрав і для хору уложив
Філарет Колесса.

Наша Дума містить майже виключно українсько-руські народні пісні т. є. такі, що їх складає і співає сам народ. Се зараз перша збірка народних пісень в чотироголоснім хорівім укладі. Цілю сього видання — як зазначає композитор — є подати укр. співучим кружкам свіжий а до того пито-
ний корм, щобі наші співаки через свою рідну пісню під-
несли народного духа і помогли врозуміти та опілити широким
масам нашого укр. громадянства велику вагу і красу на-
родних пісень.

Наша Дума ділить ся на дві головні часті: I. мішані хори,
II. мужеські хори. Кожда часть обнимає 25 пісень на чоти-
ри голоси. Поодинові пісні сеї збірки, споріднені з собою то-
націями лучать ся в малі групи так, що можна їх співати ра-
зом мов малі вязанки пісень. Групи сі зазначив композитор
у амісті скобками.

Всім укр. драматичним а взагалі всім укр. співучим кру-
жкам поручаємо сей збірник горячо. — Ціна..... \$1.50.
Найкрасші народні дівочі пісні..... 25 ц
Збірник народних пісень і дум..... 30 ц
Пісні про Канаду і Австрію..... 40 ц
Коломийки, Думки, Шумки..... 15 ц
Збірник найкрасших українських пісень..... 25 ц
Новий збірник народних пісень, дум, думок, коломийок і пісень
весільних..... 25 ц
Січовий Співаник. — Ціна..... 25ц
Український співаник, 176 сторін..... 40 ц
Робітничі пісні, (всі старокраєві)..... 25 ц
Пісні Ренкрутські до маршу на ногу і пісні жартобліві.... 20 ц

КВАРТЕТИ

Українських Народних Пісень на мішаний хор. — Зібрав і обро-
бив О. В. Стех, ч. св. В В се в одинокое українське видане.. 50ц

RUSKA KNYHARNIA

848—854 Main St.

Winnipeg

ВЕЛИКА БІБЛІЯ

1073 сторін друку, новою чисто Українською; містить: св. Письмо Старого і Нового Завіта, всі книги Мойсея, всіх Пророків, Євангелія і всі послання Апостолів, даліше родинку літопись. — В гарній шкіряній оправі. — Ціна..... \$3.00
Оправлена в полотно..... \$1.50

СВЯТЕ ПИСЬМО НОВОГО ЗАВІТУ

Всі Євангелія і всі Послання Апостолів, 500 сторін..... 85ц

СВЯТЕ ПИСЬМО НОВОГО ЗАВІТА

По українськи і по англійськи, то є, що можна читати по українськи і по англійськи. — 187 сторін. — Ціна..... 85ц

Хто ще не читав хай собі прочитає книжочку котра перекладена в 104 мовах. — Тепер кождий Українець може її читати, а се:

Путь Паломника (Богомольця)

ІЗ СЕГО СВІТА В БУДУЧНИЙ СВІТ.

Вона обинмає 248 сторін великої вісімки, має 37 дуже красивих образків і надрукована на міцнім і гладкім папері. Оправлена в дуже гарні полотняні краскові окладинки, в центрі золотими буквами витиснена назва книжки і образок. Це є дуже цікаве і духовно користне читане 104. народи її мають, тепер має її український народ. Она написана в англ. мові вже 300 літ тому назад і досі свіжа, нова і користна для кожного, хто лише її читає. — Ціна цієї книжки є..... 75ц

Житє Ісуса Христа.

ЧИ ВИ ВЖЕ ЧИТАЛИ СЮ КНИЖКУ?

Если ні, то старайтеся її купити, поки є на продаж, щобисте описи не жалували. Такої книжки не дістанете ані в старім краю. Має вона 300 сторін друку і 73 образків друкованих на грубій папері. Книжка та написана чистою народною мовою, що кождий дуже легко її зрозуміє. — Ціна..... \$1.25

Новий завіт Н. І. Х.

Написаний в двох мовах: старо-руській і українській. На українську мову переклав Новий Завіт один з наших найбільших письменників П. Куліш, при співучасті вченого Пулюя. Крім чудової української мови визначає ся се видане Нового Завіта замітками і потрібними поясненнями. Книжка друкована на добрім папері і великими чіткими черенками; має 992 сторін великої вісімки. Це є найліпше видане сего твору О. А. Барвінського. — Ціна тепер лиш..... \$3.00

Що кождий Українець повинен читати

СИЛА І КРАСА, повість В. Винниченка. II. часть: Ян баба Горбулиха зробила страйк. — Ціна 25ц

РАЙ І ПОСТУП. — Одна з найкрасших і важливіших наукових розвідок. Написав Проф. М. Драгоманів. — Ціна.... 40ц

ВАРВАРА УБРИК. — Історична подія з другої половини 19-го століття, котра мала місце в Кракові в мурах кляштору, законниць Кармеліток. Варвара Убрик була замурована в темнім льоху через злькканайнять літ аж абожеводіла. Остаточно поліція впала на слід і вилучила тих «святців». Ся історія потрясаюча до глибини душі а перчитавши її кождий довідає ся які то злочини діють ся по кляшторах. — Ціна 40ц

СТРАШНІ ТАЙНИ МОНАСТИРСЬКИХ МУРІВ подані Марією Монк, монахинєю якій вдалось втечи з монастиря. Се найцікавіша книжка на українській мові. (Перевід з англійського) Ціна сеї книжки 50ц

МАРУСЯ. (Повість). Написав Гр. Квітна Основляенно.... 25ц

Душа тут обновляється ся — писав Куліш — збагаючи пишну красу дівочу і чисте дівоче серце. Се не Маруся в нас перед очима: се наша молодість, се ті дні святі, приспомятні, як і в нас було красно, чисто і свято в серці. Побачили ми себе в тій дівчині, чистій красою і непорочний серцем, мов глянули в воду на свою молоду вроду, — і як же то нам жити на світі схотілось... Зневірившись всьому щастю, тут ми йому дали знов віру — і здалось нам, що справді рай на землі був.

В НЕДІЛЮ РАНО ЗІЛС КОПАЛА. — Невипчайно гарне оповіданє. Написала Ольга Кобилянська. — Ціна 75ц

ХАТА ДЯДЬКА ТОМИ. — Повість з життя муринів в державах північної Америки. Часть I. і II. 50ц

ДВІ ДОЛІ. Гарна повість Д. Мордовця. 222 стор 50ц

ПІМСТА ЗА КРИВДУ. — Гарна драма у 5-ох діях зі співами і танцями з повісті Миколая Джеря. — Ціна..... 30ц

RUSKA KNYHARNIA

848-854 Main St.

Winnipeg, Man.

Про полові справи.

Книжочка лікарська котру кождий повинен пересчитати і навчитися дечого пожиточного для свого життя. — Ця книжка кождому придатна. — Ціна..... 30ц

Порадник Лікарський. — Ціна..... 20ц

3 Житя Первісного Чоловіка і Сучасних Дикунів. — В. Лупкевич. — Переклала Олена Охримович-Залізняк-ва. — 3 23 рисунками в тексті.

Вже сам заголовок книжки каже сподівати ся, що говорить ся там про дуже цікаві річи, бо і хтож не цікавий звати, як жили наші прародичі або й теперішні дикі люди, про яких такі дава кождий чує ще в дитинстві. Книжочка поділена на три часті розділів, а в кождім з них говорить ся про якусь иншу сторону життя наших поселенців або теперішних дикунів. До кожного розділу додано кілька образків, які пояснюють ще ліпше то, що написано. — Ціна 25ц

Житє. — Написав Гнат Хоткевич.

Книжочка не велика, написана однак дуже цікаво і легко. — Що таке житє? Питанє легке а так трудно на него відповісти. А прецінь нема місця на землі, де би не було віякого житя. Чи підете на далеку північ, в царство вічних снігів та ледів, чи до згорілих під сонцем пустинь полудня, де на тисячі миль нема каплі води, чи підіймете ся на високі, найвищі на землі гори, чи спустите ся на яку тільки можливо глибину — всюда знайдете житє. — Питанє: що таке житє? — Ціна..... 15ц

Поміж Землею а Небом. — Написав Микола Чайковський. Автор приступно розвідує про найважніший здобуток людського розуму, про завойованє людиною воздуха. На вступі дає загальні відносини про літанє взагалі: длячого одні сотворили літають а другі ні, про воздух і воздушні тіла, як літають птиці, різні роди приладів до літання. В кінці говорить про балони і літаки себто машини до літання. Численні ілюстрації улекнуть зрозуміне прочитаного. — Ціна..... 10ц

Важніші Права Канади. — Зібрані для українських фермерів і робітників. — Ціна..... 35ц

RUSKA KNYHARNIA

848-850 Main St.

Winnipeg, Man.

Образи народні.

Нераз вже були на Україні образи українські і картки, але не було ще таких, які власне тепер можна набути

В РУСЬКІЙ КНИГАРНІ.

Гляньмо наперед на образи!

Се два прекрасні, великі образи: **ПЕРШИЙ** — се славний малюнок українського артиста-малюра п. Івасюка:

ВІЗД БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО ДО КИЄВА;

а **ДРУГИЙ** — се славний малюнок українського артиста-малюра п. Красіцького:

За тими обома образами великий попит був не лише в старім краю, але і в Канаді, і в Америці, одначе тепер з причини війни тяжко їх спровадити зі старого краю. Та удало ся українському Бюрови в першій американській фірмі в Нью Йорку виконати пречудні репродукції тих образів у гачій великості як були в старім краю на найліпшій, тривкій, картоновій папері. Репродукції виконано так званім «світло-друком», що виглядають наче оригінали.

ВЕЛИЧИНА ОБРАЗІВ ТАКА: високі на 28 цалів, а довгі на 22 цалі.

ЦІНА (ВЖЕ З ПЕРЕСИЛКОЮ) ЗА ОДИН ОБРАЗ \$1.50; ЗА ДВА ОБРАЗИ \$2.50.

Сі образи можуть бути прикрасою галі і приватних кімнат. Надають ся навіть до прикрас галі підчас концертів і свят Шевченківських.

Тарас Шевченко	50ц.
Іван Франко	50ц.
Богдан Хмельницький	50ц.
Іван Котляревський	50ц.
Михайло Павлик	50ц.
Михайло Павлик	50ц.
Найбільш. Знии України	25ц.
Мирослав Січинський	25ц.

Ruska Knyharnia

848-850 Main St.

Winnipeg, Man.

КНИЖКИ ПРО ТЕПЕРІШНУ ВЕЛИКУ СВІТОВУ ВІЙНУ

І книжки про війни з часів давніших
ВЖЕ ВИЙШЛА З ДРУКУ НОВА КНИЖКА. - Г. Ф. СЕМЕШКО.
»В ЧАСИ ВІЙНИ«

(Хроніка з життя засланців на Сибірі в часі своєї страшної війни).
Книжка видана накладом Української Федерації Соціалістичної
Партії в Америці, містить 96 сторінок друку, ілюстрована багато
малюнками. — Ціна..... 40ц
Велика Революція на Острові Питкейри. — Ціна..... 10ц
Як Бугари здобули собі свободу. — Ціна..... 15ц
Провидіє Боже все Чуває. — Інтересне оповідання з часів На-
полеонської війни сто літ тому назад. — Ціна..... 25ц

НОВІ КНИЖКИ.
З ТЕРЕНІВ ВЕЛИКИХ ВОСН

РОСИЙСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ.

Збірка начерків із життя теперішнього війська і життя козаків;
кровавих боїв нинішніх днів і днів минулих.

ХОЧЕТЕ ЗНАТИ

Причини і початки революції в Росії; арештовані міністри;
як бувший цар Николай Романов зрештігнував і як випускали
людей з в'язниць. — Не пожалуйте 50 ц., а ми вишлемо вам сю
величезну книжку на 160 сторінок з багатою образками.

З РОКІВ ВІЙНИ.

Сатиричні Ілюстрації з Європейської Війни. — Оповідання.
Відомості і Інформації про Український Нарід, про старий
край і Америку. — 150 образків. — Ціна..... 30ц

АТЛАСИ І МАПИ В АНГЛІЙСЬКИХ МОВІ.

Воєнні мапи Європи з королями і з статистикою війська.. 25ц
Найновіший Атлас, обіймає мапи цілого світа, гарно оправ-
лений. — Ціна \$1.50
Великий Ілюстрований Атлас, кожному потрібний під нинішню
пору. — Ціна \$3.00
Кишенковий Атлас Цілого Світа. — Ціна..... 30ц
Кишенкові мапи всіх степів і територій Злучених Держав. —
Кожний степ на окремій картці. При замовленню треба подати
якого степу мапу вам вислати. — Ціна одної мапи..... 25ц

НОВІ КНИЖКИ

Як Чоловік Зійшов на Пана. — Інтересне оповідання В. Будан-
ковського. — Ціна..... 50ц
Перли Шумки та Вигадки. — Зложив Л. Лопатинський... \$1.00
Оповідання. — О. Стероженко..... 15ц
Оповідання. — П. Куліш..... 15ц

